

accensendi sunt, *Justus Lipsius* Belga, qui obiit anno 1606; *Antonius Possevinus*, Societatis Jesu, obiit anno 1611; *Scævola Sammarthanus* obiit 1623; *Andreas Schottus*, *Famianus Strada* et *Joannes Mariana* Soc. Jesu, quorum primus obiit an. 1636, alter ineunte sæculo floruit, tertius circa an. 1624 decessit¹; *Isaac Casaubonus*, card. Baronii adversarius, vita functus est anno 1614; *Joannes Drusius* an. 1616; *Arnoldus Pontanus*, de Chronologia præclare meritis, an. 1605; *Jacobus Augustus Thuanus*, historicus accuratissimus, anno 1617²; *Sethus Calvisius*, et ipse Chronicæ auctor, obiit an. 1615; *Joannes Buxtorfius*, hebraicarum litterarum peritissimus, obiit an. 1629; *Fronto Ducæus*, Jesuita egregie eruditus, obiit an. 1623; *Trajanus Bocalinus* facetus et maledicus, interiit Venetiis, sacculis arena plenis contusus; *Philippus Cluverius*, insignis geographus, obiit an. 1623; *Thomas Campanella*, ord. Præd., celebris philosophus, an. 1639; *Petrus Cunæus*, illustrator reipublicæ Hebræorum, an. 1638; *Joannes Meursius*, indagator antiquitatis, an. 1639; *Renatus Carthesius*, peracutus philosophiæ novator, decessit an. 1650; *Petrus Molinæus*, hostis catholiciæ religionis infensissimus, an. 1658; *Petrus Gassendus*, philosophiæ epicureæ instaurator, an. 1655; *Gerardus Joannes Vossius* miræ eruditionis et eloquentiæ³, utinam orthodoxus! obiit an. 1650. Quid maris arenas numero, oceanumque dimetior? Occurrunt et catholici, et heterodoxi prorsus innumeri, *Ludo-*

¹ Excelluit in mathematicis *Christophorus Clavius* Bambergensis, S. J. Mortuum Romæ an. 1612, die 6 februar. tradit *Alegambe* in *Biblioth.*, pag. 74. A bubalo humi afflictum, contritum, necatumque dum inviseret septem Urbis templa, narrat in oratione *De philosoph. luctuoso exitu* Paganinus Gaudentius. *Benedictus Menzini* inter poetas italos haud vulgaris, Florentiæ natus est an. 1646; sed Romæ decessit inchoato jam sæc. XVIII, id est, an. 1704. *Ægidius Menagius* græca, latina, itala et gallica pœsi celebris an. 1692 Parisiis occubuit. *Joannes Baptista Molière*, quem Galli tanquam comœdiæ inter suos parentem habuerunt, obiit Parisiis anno 1673, dum in theatro personam ageret *ægroti imaginarii*, correptus apoplexia.

² Thuani historia Romæ proscripta est an. 1609 una cum libris gallicæ scriptis, *le Plaidoyer de M. Arnault contre les Jésuites*, et *l'Arrêt du Parlement de Paris contre Jean Châtel*.

³ De isto etiam supra cap. III.

vicus Cappellus, *Aubertus Miræus*, *Eurycius Puteanus*, *Nicolaus Rigaltius*, *Gaspar Scioppius*, *Joannes Seldenus*, *Daniel Heinsius*, *Jacobus Usserius*, *Joannes Dallæus*, *Samuel Petitus*, *Gabriel Naudæus*, *Claudius Salmasius*, *Fredericus Spanhemius*, *Samuel Bochartus*, *Joannes Ligthfootius*, *Lucas Holstenius*, *Joannes Henricus Hottingerus*, *Joannes Fredericus Gronovius*, *Tanaquillus Faber*, *Thomas Villis*, *Thomas Pope-Blount*¹, etc.

Ne miretis prætermissum a nobis *Galilæum* Galilæi Florentinum, mathematicum et philosophum præstantissimum. Non oblivionis, sed solertiæ id fuit, quoniam et Galilæo quædam sunt adnotanda. Ac primum Patavii et Pisis illum tradidisse mathematicas disciplinas maximo cum plausu, auditorumque profectu. Deinde principem Galilæum haberi recentiorum philosophorum, quales sunt, Bacon, Hobbes, Boile, Descartes, Van Helmont, aliique sexcenti, ut inquit *Animadv. in philosoph.*, sect. 18, Rapinus, insuper ad Galilæum invisendum Florentiam e longinquis civitatibus iter viros sapientissimos instituisse. Ulterius Galilæi sententiam de motu terræ, quæ an. 1633 proscripta fuit, modo ab illius quoque instituti, cujus opera damnata fuit, philosophis propugnari. Inexplebilem sapientiæ animam exhalavit vir ille maximus an. 1642.

¹ Concesserunt naturæ sæculo XVII viri eloquentia et poetica eruditione conspicui. Recensebo nonnullos. Decessit an. 1602 Paulus Melisus *Schedius* Heidelbergæ inter germanos poetas Pindaro et venusino Horatio comparatus. Anno 1606 Philippus *Desportes* Carnutensis, Henrico III, Galliarum regi, acceptissimus et gallicanæ linguæ princeps et solertissimus expolitor. Anno 1618 Jacobus, card. *Perronius*, tenacissimæ vir memoriæ et magnæ apud Paulum V romanum pontificem auctoritatis. Ad scientias reliquas, in quibus excelluit, poeseos addidit ornamenta. Joannes *B. Marini* Neapolitanus, inter poetas italos ætate sua clarus, sed neque imitatione, neque lectione dignus, obiit an. 1625. Franciscus *Malherbe*, qui Parisiis decessit an. 1638, parens gallicæ poeseos a suis habetur. Joannes *Armannus Du Plessis*, card. *Richelieu*, inter maxima regni negotia illi commissis, musis deditus fuit, exiitque mortalitatem an. 1642. Franciscus *Tristanus*, cognomento *Eremita*, vita functus an. 1633, inter Gallos dramatum componendis totus incubuit. Petrus Justus *Sautel*, Soc. J. Valentinus, demortuus an. 1662, de rebus minimis allegorias expolito carmine panxit. Joannes *Deuhlman* Dublinensis an. 1668. Joannes *Milton* Londinensis an. 1674; *Edmundus Waller*, itidem Anglus, an. 1687, obierunt carminibus patrio idiomate editis admodum conspicui. Eodem anno 1687 Petrus *Petit* in Gallia, et an. 1684 Petrus *Cornelius* fati cesserunt. Joannes *Racine* an. 1699 defunctus est.

DECIMUM OCTAVUM ECCLESIAE SÆCULUM.

CAPUT PRIMUM.

SUMMORUM PONTIFICUM SÆCULI XVIII CATALOGUS.

Romanam et apostolicam Ecclesiam in hoc sæculo gubernarunt Pontifices maximi *Clemens XI*, *Innocentius XIII*, *Benedictus XIII*, *Clemens XII*, *Benedictus XIV*, *Clemens XIII*, *Clemens XIV* et *Pius VI*.

CCXLV. Clementem XI electum fuisse in supremum catholicæ Ecclesiæ pastorem an. 1700, IX kalendas decemb., dictum est in fine catalogi Pontificum sæculi præcedentis. Patria illi Urbinum, Umbriæ civitas, familia Albana, nomen Joannes Franciscus. Vix post triduum delatum honorem excepit, speciem exhibuit singularis humilitatis. Præfuit ditionis suæ regimini prudentia, sedulitate, justitia. Ecclesiasticæ jurisdictionis propugnator regiam Siciliæ monarchiam abolere studuit, improbavitque collatam duci Hannoverensium heterodoxo dignitatem electoris imperii. Commendant vero Clementis liberalitatem collata Jacobo II et III, e regno Angliæ extorribus, subsidia, et pauperibus distributa supra decies centena millia aureorum; devotionem, pietatemque, celebratum quotidie sacrum, indictum Concept. B. M. V. festum, novum Sanctissimi ejus Sponsi officium; eliminandi cujuslibet erroris studium, damnatio rituum Sinensium facta an. 1704, die 28 novembris; constitutio *Vineam Domini* adversus jansenianos edita an. 1705, die 20 octobris¹; approbatio rerum

¹ Damnatur eadem constitutione famosus *casus conscientiæ*, jam a 40 Sorbonæ doctoribus an. 1701 approbatus; quo asserebatur fas esse obsequioso silentio constitutioni *Unigenitus* obtemperare et subscribere *Formulario*,

gestarum a Thoma, card. de Tournon, per breve *Ad apostolatus*, emissum an. 1711, die 15 martii; proscriptio CI propositionum Quesnelli per const. *Unigenitus*, emanatam an. 1713, die 8 septembris; declaratio immunitatis doctrinæ theologorum catholicorum per apostolicas litteras *Pastoralis officii*, datas an. 1718, die 28 augusti¹; denique Clementis XI singularem eloquentiam commonstrant illius homiliæ, aliaque scripta typis commissa. Excessit e vivis decurrente anno pontificatus sui 21, nempe an. 1721, die martii 19, in festo S. Joseph, quem peculiari devotione coluerat.

CCXLVI. Sedit post Clementem *Innocentius XIII*, antea Michael Angelus de Comitibus, Romanus, qui summum pontificatum splendida majestate, pacato imperio et munificentissima liberalitate administravit biennio, ac mensibus fere decem; illum quippe obtinuerat an. 1721, VIII idus maias, et cum mortali vita dimisit an. 1724, nonis mensis martii.

CCXLVII. Sedit postea *Benedictus XIII*, antea Vincentius Maria, card. Ursinus, ord. Prædicat., simplicitatis maximæ, summæ probitatis, humilitatis eximiæ pontifex et ecclesiasticæ disciplinæ custos diligentissimus. Hunc S. Philippi Nerii beneficio a terræmotus ruina liberatum, a Beneventana ad romanam Ecclesiam regendam Deus transtulit anno 1724, IV kalendas junias. Omnia Pontificum officia ipsemet sacrorum rituum peritissimus exercuit, clericorum habitum laicis inhibuit, ipse vero religiosam dominicani ordinis vestem nunquam dimisit. Ecclesiam suam beneventanam anno 1727 et 1729 invisit. Doctrinam de gratuita prædestinatione et gratia *se ipsa* efficaci confirmavit, apostolicis litteris datis in forma brevis ad FF. Prædic. an. 1724, die 6 novembris². Proscripsit et ipse

latente in animo de sensu quinque propositionum Jansenii subscribentium judicio. Eundem *casum conscientiæ* proscripserat *Clemens XI*, an. 1703, die 12 febr., biennio ante constitutionem *Vineam Domini Sabaoth*

¹ Pro immunitate ecclesiastica an. 1713, Clemens XI abolere in Sicilia studuit magistratum *Judicis monarchiæ* nuncupatum; atque ecclesiastici obtemperantes Pontifici a potestate laica pulsi fuerunt in exilium.

² Incipit breve *Benedicti XIII Demissas preces*. Eidem Pontifici anno

Sinensium cæremonias. Dissidia inter romanam et principum curias composuit; Comaclum, quod milites cæsarei occupaverant, recepit; cum Ludovico Antonio, card. de Noailles egit, ut constitutioni *Unigenitus* præberet assensum. Nec alienus

1728; ad controversias circa gratiam eliminandas propositi fuere duodecim articuli, de quibus peculiari etiam congregatione instituta et theologorum præmissa consultatione, nihil est definitum. Sunt vero

DUODECIM ARTICULI.

I. Post Adæ peccatum nemo deinceps veram justitiam aut salutem æternam adipisci potest, absque Mediatoris et Redemptoris fide, modo magis explicita, seu distincta, pro varietate temporum seu personarum.

II. Lex Moysis, vi propria, necessariam ad implenda præcepta Dei gratiam non conferebat.

III. Absolutæ Dei voluntati nemo resistit.

IV. Ut in statu naturæ lapsæ liberum hominis arbitrium peccare aut mereri censeatur, non requiritur æqualis ad bonum et ad malum facilitas, aut æqualis utrinque propensio, nec vires in voluntate æquales.

V. Cæcis et obduratis omnem gratiam interiori aliquando subtrahi in penam præcedentium peccatorum, multi et celebres theologi sine erroris periculo propugnant. Qui autem omni gratia destituti gravia peccata contraherent, coram Deo reos non esse, nemo dicere audeat.

VI. Præcipuum religionis caput est divinum mandatum de dilectione Dei a cæteris præceptis distinctum.

VII. Omnium actionum nostrarum ad Deum directio res est præcepti, non consilii tantum, nec sufficit si tendant solum interpretative in Deum.

VIII. Qui Deum ignorans, vel de Deo actu non cogitans, vel expresse ad peccati malitiam non advertens graviter peccat, Deum offendit.

IX. Tutam salutis viam minime sectantur, qui in sacramento pœnitentiæ non requirunt eam dilectionem, quam ad justificationem in baptismo ab adultis exigunt conc. arausicanum II et conc. trid.

X. Evangelicis præceptis et Ecclesiæ regulis consentanea est praxis, qua differtur absolutionis beneficium pœnitentibus gravissimorum, aut publicorum scelerum reis, vel iis, qui in peccati lethali consuetudine aut occasione proxima versantur, vel iis, qui inimicitias deponere, ablata proximo suo bona, seu famam honoremve restituere, scandala reparare renunt, aut sua culpa procrastinant, vel qui sinceræ conversionis animi dubia exhibent signa, vel iis, qui mysteria fidei, aut christianæ vitæ præcepta addiscere negligunt, vel generatim iis omnibus, quos non, sicut oportet, dispositos, prudens confessarius judicaverit.

XI. Scripturæ sacræ lectio omnibus et singulis hominibus non est ad salutem necessaria, nec unicuique licet pro suo arbitrio, aut ex privato spiritu interpretari, aut eam legere absque debita pastoribus reverentia et obedientia, aut sine sincera animi submissione erga Ecclesiam, cujus est de vero sensu et interpretatione Scripturarum judicare, earumdem lectioni vacare.

erat a probandis 12 articulis, quibus receptis pax fortassis universæ Ecclesiæ illuxisset. Sed *oportet*, ut inquit Apostolus, *hæreses esse*, ut appareat fides credentium et sanior doctrina. S. Gregorii VII *Officium* anno 1729 præscripsit, cultu antea, ut dicam cap. v, sanctis aliis decreto. Ipse autem sequenti an. 1730, IX kal. martias, plenus meritis, laboribus fractus, ætate longævus¹, feбри et rheumate migravit ad superos².

CCXLVIII. Rexit dein de Ecclesiam *Clemens XII*, vocatus antea Laurentius, cardinalis Corsinus, nobilissima gente Florentiæ prognatus. Electus est prædicto an. 1730, V idus julii. Huic plurimum debent romanæ Urbis viæ et sacræ ædes maxime lateranensis, amplissimo S. Andreae sacello, porticu cum vetusta Constantini Magni statua, elegantissimoque prospectu exornata, necnon Capitolium omnigenæ antiquitatis monumentis decoratum, ad commodum sculptorum, pictorum et studiosorum romanæ historiæ. Aquam *Virginem* magnifico ornavit cultu. Anconam firmiori portu et loemocomio miræ structuræ ampliavit; Ravennam ab inundatione fluviorum reddidit extructa mole, fossisque deductis immunem, et facili mercium transvectioni corrivatis aquis prospexit. Thomisticae scholæ litteris *Apostolicæ providentiæ* an. 1733, die 2 octobris, addidit confirmationem. In Ecclesiam aretinam, cujus pastoribus usum pallii concessit, in florentinum theologorum collegium, quod privilegiis decoravit, in incolas montis Libani, quos legatione pœuniisque firmavit in fide, in Saxones et religiosos apostatas, quibus omnem indulgentiam exhibuit, in omnes denique mortales beneficentissimus, debitum naturæ persolvit an. 1740, die 6 febr.

CCXLIX. Clemente XII suffectus est Prosper card. Lambertini Bononiensis, creatus pontifex maximus prædicto anno 1740, XVI kal. septembris, *Benedicti XIV* assumpto nomine. Hujus

XII. Si quæ excommunicatio manifeste prohibeat virtutis veræ actum, aut a vero præcepto avertat, injusta simul et invalida est juxta Ecclesiæ decreta.

¹ Anno ætatis suæ 81, pontificatus anno 6 currente.

² Ejus corpus e vaticana basilica ad templum S. Mariæ supra Minervam translatum fuit an. 1733, VII kal. martias.

Pontificis eruditionem et sapientiam præclara, et prelo commissa scripta commonstrant, maxime egregium opus de cano- nizatione sanctorum, atque in festa Christi, et Deiparæ adnota- tiones uberrimæ ante pontificatum in lucem editæ et adornatæ postmodum, lucubrationes de synodo diœcesana, de institutio- nibus ecclesiasticis, epistolæ encyclicæ, et quæ amplissima implent volumina, constitutiones ac brevia. Inde sacri antis- tites, ecclesiastici singuli, cunctique fideles rerum agendarum normam, regulasque percipient. Exortas eo sedente contro- versias de matrimoniis initis in hæreticorum ditione, de usuris, de jejuniis, de absolutione complicitis, de laicorum in missis privatis communione, aliasque vel ad dogmata vel disciplinam spectantes, luculenter et perspicue explanavit. Ad studia fovenda plures aut erexit, aut restauravit Academias; cime- larium capitolinum et bononiense locupletavit; seminaria construxit, litteratorum adamavit contubernia. Non respexit, ut decet principem sacerdotum, *carnem et sanguinem*, ampli- ficandis ornandisque templis, non augendo patrimonio nepo- tum, intentus. Neque vero occidentali tantum et latinæ pros- pexit Ecclesiæ, sed quid statuerit de Maronitis, de Græcis, de Malabaricis, ecclesiastica monumenta anno 1744 in lucem edita, bulla *Ex quo singulari* et *Si pastoralis*, constitutio *Omnium sollicitudinum* aliæque commonstrant¹. Nulla est religiosorum hominum familia, cui largitus non sit gratias et privilegia. Ad sedandas in Galliarum regno circa deneganda sacramenta refractariis constitutionis *Unigenitus* dissensiones dedit an. 1756, die 16 octob. *Encyclicas*, quarum initium *Ex omnibus christiani orbis regionibus*. Incidit sub exitum ejusdem anni in grave vitæ periculum; sed convaluit, actæque Numini gratiæ kal. januarii anno 1757, posteaquam in varia incidit vitæ discrimina, V nonas maii an. 1758 concessit na- turæ.

¹ Tanta emicuit in Benedicto XIV doctrina, ut etiam Matthæus Pfaffius acatholicus in quadam dissertatione Tubingæ seu Augustæ Suevorum anno 1746 in lucem edita, de illo scripserit: *Quo per multa sæcula non sedit eruditior alter.*

CCL. Pridie nonas julias eodem anno 1758 creatus est pon- tifex max. *Clemens XIII*, antea Carolus S. R. E. card. Rezzoni- cus Venetus et episcopus patavinus, ecclesiasticæ disciplinae studio et liberalitate in pauperes præclarissimus. Augustissimæ Mariæ Theresiæ reginæ Hungarorum, *reginæ apostolicæ* hono- rificentissimum titulum, successoribus quoque regibus tribuen- dum, contulit et jure competere declaravit. Magnificentissima pompa, splendidissimoque purpuratorum Patrum, procerumque comitatu ad lateranensem a vaticana basilica pridie idus no- vembris processit. In singulis dominicis diebus *Præfationem* de SS. Trinitate, nisi alia ex propriis præscribatur, recitandam esse in Missa sancivit, prout repetam sequenti cap. vi. Apostatis sponte ad superiores suos redeuntibus non tantum pœna- rum omnium remissionem, sed etiam ad omnes gradus hono- resque pristinos an. 1759 restitutionem indulgit.

Quanta fuerit in Beatissimam Virginem devotio ejus osten- dunt, præter alia multa, duo apostolica brevia, primum sub die sexta augusti an. 1760 datum, quo Immaculata Deiparæ Conceptio Hispaniæ et Indiarum declaratur patrona; alterum die octava novembris an. 1761 emissum¹, ubi ejusdem Imma- culatæ Conceptionis officium ritu duplici primæ classis, ab om- nibus utriusque sexus ecclesiasticis tam religiosis quam sæcu- laribus in Hispania ejusque dominiis recitandum præcepit. Denique pietate, misericordia ac zelo religionis insignis, postquam plures viros sanctitate præclaros sanctorum et beato- rum catalogo adscripserat, Societatem Jesu, tridentini concilii exemplum secutus, approbaverat; scriptis de diversis rebus litteris septingentis, ut ex ejus apparet Bullario, die secunda februarii an. 1769 supremum diem obiit, ætatis suæ sexagesimo sexto².

¹ Per breve quod incipit: *Quum primum, divina disponente voluntate.*

² Plurimæ, in factorum ejus commemorationem, cusæ sunt monetarum species: 1^a in qua videtur Tiber pupim sustentans, cum ista inscriptione: *Navigazione Tiberis restituta*; 2^a quæ in fronte habet centauros duos juxta quos legitur: *Principis aucto Musæo Capitolino*; in opposita facie ista in- tuetur inscriptio: *Celeberrimis Villæ Adrianæ ornamentis*; 3^a denique palatium Quirinale ostendit, et in ea conspicitur lemma istud: *Palatium*

CCLI. Clemente XIII vita functo, electus fuit romanus pontifex die 19 maii an. 1769 *Clemens XIV*, antea Laurentius Ganganelli, ordinis S. Francisci¹, patria illi oppidum S. Angeli *de Vado* diocesis ariminensis. Vir integritate vitæ, doctrina et eruditione conspicuus, Ecclesiæ paci curandæ totis incubuit viribus²; quapropter catholicorum Hispaniæ, Galliæ, Lusitaniæ, aliarumque nationum regum importunitatibus cedens, ne schisma eorumdem principum negata petitione oriretur, Societatem Jesu suppressit, cujus facti poenituisse postea nonnulli tradunt. Ab eo approbatus et confirmatus fuit civilis ordo quem sub Immaculatæ Conceptionis titulo Carolus tertius Hispaniarum rex, ad meritum et virtutem præmio afficiendum, instituerat³. Musæum Clementinum⁴ quod in uno ex vaticani palatii claustris conspicimus, quodque magnis operibus a Pio VI in eo factis, Clementis nomen in Pium Clementinum mutavit, eundem Clementem habet institutorem, quamvis hodie Musæum Pium tantummodo audiat. Vixit in pontificatu usque ad an. 1774, decimo kalendas octobris, qua die mortalem sarcinam deposuit, cum 69 an. esset ætatis. Ejus morti S. Alphonsus M. de Ligorio,

Quirinale novo latere amplificat. Alia quamplurima videri possunt apud *Montor.*

¹ Extat enim unum numisma a fratribus S. Francisci, conventus apostolorum Romæ, ubi ille religiosus vixerat, in hac forma cusum. Exhibet in anteriori parte frontispicium hujus cœnobii cum hocce titulo: *Clemens XIV Pont. M. A. I. R. Dedit Gloriam in loco isto*; in altera vero parte inquit: MDCCXI.

² Est et aliud a Florida-Blanca pueri regis Hispaniarum filii a Pontifice ex sacro fonte levati causa, Pontificis venia excusum cum hac oratione: *Deus nova fœdera sancit*; in eo cernitur summus Pontifex, mulieri manibus puerum gestanti coronatum benedictionem impertiens; in contraria numismatis facie scriptum est: *Hisp. Infans S. Fonte susceptus 1772*. Et in alio nummo a Marchione de Pombal procuso, apparent hæc verba: *Refulsit sol*; juxta quæ Lusitaniæ arma seu insignia aspiciuntur; in adverso latere habetur: *Concordia MDCCCLXX*. Ex quibus quantum summo Pontifici tum pax, tum Ecclesiæ et imperii concordia pergrata fuerit non suboscure intelligitur.

³ Nunc autem iste ordo non alio quam *Caroli tertii* appellatur nomine.

⁴ In eo apposita fuit hæc inscriptio: *Clemens XIV P. M. Vadensis signa et monumenta veterum incremento artium a se comparata ædes innocentianas jam fatiscientes restituit ampliavit anno 1772 pontif. II.*

cum adhuc viveret, miraculose adfuit. Epistolas vero, quæ sub Clementis nomine a Caracciolo sunt editæ, supposititias esse, nemo est qui dubitet.

CCLII. Post Clementem XIV inauguratus est pontifex Joannes Angelus Braschi, Cæsenatensis, anno 1775 decimo septimo kalendas martii (duobus annis postquam ad sacram purpuram fuerat evector), *Pii VI* nomine assumpto. Plurima hunc Pontificem nobilitarunt; fuit siquidem erga pauperes liberalis et misericors; in divinis officiis et sacris obeundis functionibus splendidus et magnificus, erga omnes amabilis, in se autem ipsum severus. Scientiis necnon artes omnes summo conatu fovit, uti Musæum Pium Clementinum ab eo in ampliorem formam evectorum, et magnis accessionibus auctum, commonstrat. Anconitatum Portum refecit; paludes Pontinas quarum infectis effluviis regio illa insalubris ac fere inhabitabilis erat, magno labore exsiccavit, plura terræ jugera, quæ romanæ donavit Ecclesiæ, fructifera rediens; S. Petri construxit sacristiam; ædificavit Quirinalis palatii frontem; tres obeliscos erexit; multasque vias tam deambulationi quam vehendis mercibus aperuit aptissimas; abbatia demum *de Subiaco* mirum in modum ejus munificentia ornata extat. Inter præcipua hujus Pontificis acta, tum constitutionis gallicani cleri, quam civilem vocant, tum pistoriensis concilii damnationes recensendæ sunt¹. Alia quamplurima cupiebat agere, quæ tamen gallicana obstante revolutione non potuit perficere. Ob dissidia quædam a Josepho secundo, romanorum imperatore, qui iniquis legibus disciplinam ecclesiasticam immutare cupiebat, tunc temporis excitata, Venetiam perrexit, et pace cum imperatore inita, et quæ desiderabat, ut nempe ab incepto Josephus desisteret, cumulatus obtentis², Romam rediit, ubi magna omnium lætitia exceptus fuit; quin optata quiete frui liceret; nam Gallis Status pontificios contra omne jus fasque occupantibus, primo Senas Etru-

¹ De quibus in capite *De disciplina*.

² Momentanea tamen fuit hæc Pii VI victoria: Josephus etenim velut canis ad vomitum rediit, et monasterium ipsum quo summus Pontifex hospitio fuerat exceptus, solo æquari jussit.

riæ¹ et Florentiam, deinde Parmam, Augustam Taurinorum aliasque civitates, demum Valentiam in Gallia exulare cogitur; atque ibi carceri mancipatus, laboribus et ærumnis confectus, vivis defuit die 29 augusti anno 1799, ætatis suæ 78. Ejus corpus humili monumento tumulatum, Romam postea translatum est, et in Vaticano² conditum jacet³.

CAPUT II.

DE CONCILIIS SÆCULO XVIII CELEBRATIS.

Si non tempore, saltem dignitate cæteras hujus sæculi synodos antecellit lateranensis sub Benedicto XIII celebrata. Indicta fuit anno 1724, die 24 decembris, celebranda in festo

¹ Ibi apud religiosos ordinis Eremitarum S. P. Augustini per tres menses hospitatus est, apud quos etiam Viterbii hospitium acceperat.

² En epitaphium plumbi lamina super sepulcrum ejus inscriptum :

Pius VI P. M.

A Valentia apud Rhodanum
Ad basilicam Sancti Petri
Solemniter translatus,
Die XVIII februarii MDCCCLII.

³ De plusquam triginta nummorum speciebus, quæ in totidem notabilium ejusdem factorum commemorationem percussæ inveniuntur, loqui supersedimus, ut sequenti inscriptioni, juxta hujus Pontificis effigiem appositæ, locum dare possimus :

PIUS VI PONT. MAX.

Famæ immortalitatem, virtute meritis qui boni Principis laudem cum Parentis publici gloria conjunxit. Natus populis imperio regundis. Ecclesiam idem consilio administrandæ divinitus datus. Eo auctore bonæ artes per Romanos fines revivere. Liberis plebeiorum alendis instituendisque domus apertæ ingentes. Agrorum tractus culturæ redditu. Otiosorum ignavia ad opus mercede excitata. Nequitia pœna exercita. Civitates commerciis locupletatæ. Viæ munitæ. Portus restituti. Flumina molibus oppositis domita. Vici convenarum frequentia aucti. Opifices præmio invitati. Oppida dignitate nobilitata. Urbs omni ornamentorum genere exulta. Eodem moderatore Ecclesia universa gavisa opem semper consiliumque experta quod querebat. Unus ille impendentes calamitates multo ante providit. Unus ingruentia pericula demonstravit. Magno in adversis animo vim invictus pertulit, et Regno spoliatus auctoritatem non amisit. Ubique Pontificatu functus maximo et Orbi Christiano venerabilis. Morte ipsa exemplo fuit hunc esse Parentis summi Beatissimum exitum si vitam pro religione profundat.

Pentecostes sequentis anni. Plures hanc synodum præcesserunt congregationes in collegio *de Propaganda*, quum intentio Pontificis foret, ea præsertim definiendi, quæ in bullis *Ex illa die* contra ritus Sinensium, et *Unigenitus* contra propositiones Quesnelli a Clemente XI sancita Ecclesiam adhuc turbabant. His aliisque congressibus illorum rituum comprobata est superstitio, adversus confratres testimonium quoque perhibente P. Fouquet, jesuita gallo, qui apud Sinas versatus veritatem suismet oculis inspexerat. Comprobata item fuit Ambrosii Medio-barbi, apostolici ad Sinas legati, agendi ratio et prudentia, de qua historiam conscripsit P. Viani ord. Servorum, socius itineris, rerumque ocularis inspector.

Igitur synodus præstituta die inchoata est. Interfuerunt priori sessioni cardinales 32, archiepiscopi et episcopi 57, cunctisque assentientibus decem articuli ad fidem moresque spectantes firmati sunt. Pertractatum in aliis sessionibus de clericis, de festis, de sacramentorum administratione, de Ecclesiarum immunitate, de monachis et eremitis, de confraternitatibus laicorum, de puellarum reclusoriis, de sepulturis, seminariis, cæterisque ad optimum Ecclesiæ regimen pertinentibus. Quantum ad dogmata spectat, constitutioni *Unigenitus*, quæ etiam ibidem dicitur *Regula fidei*¹, omnem exhibendam esse obedientiam statutum fuit. Post sessionem iv disputatum est, num concilium provinciale, cui præsit romanus Pontifex, obliget universam Ecclesiam. Contradicente cardinali de Polignac, indecisa controversia permansit. Concilium istud lateranense absolutum fuit eodem anno 1725, proxima dominica SS. Trinitatis, eique post pontificem Benedictum subscribere cardinales 32, episcopi 44, absentium prælatorum procuratores 35, numero omnes 111. Provincialis autem fuit synodus, non œcumenica, ut idem Pontifex declaravit; neque enim ad hanc celebrandam invitavit totius orbis episcopos.

¹ In actis synodi mss. et genuinis non reperiri constitutionem *Unigenitus* esse *Regulam fidei*, idque postea insertum pro lubitu, affirmant, qui tunc Romæ aderant, ut epistola XXI ad M. Morenas, pag. 541, aliisque in locis asseritur.